

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Käldänge, Etelhems socken, Gotlands kommun

Uppgifter om naturreservatet

<i>Namn</i>	Käldänge
<i>Kommun</i>	Gotland
<i>Socken</i>	Etelhem
<i>Läge</i>	Ca 1,5 km OSO om Garde kyrka (se översiktskarta, bilaga 1)
<i>Kartblad</i>	Ekonomiska kartbladet 069 13 (06J 1d), Garde
<i>Gräns</i>	Ytterkanten av den heldragna linjen på bifogad karta, bilaga 2
<i>Area</i>	5,5 hektar
<i>Fastighet</i>	Etelhem Etelhems Annex 1:21
<i>Markägare</i>	Staten genom Naturvårdsverket.
<i>Naturvårdsförvaltare</i>	Länsstyrelsen i Gotlands län

12.8.1996

231-1089-96

Beslut

Länsstyrelsen beslutar, med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822), att avsätta det på bifogade karta, bilaga 2, avgränsade området som naturreservat. Naturreservatets *namn* skall vara *Käldänge*.

Syftet med reservatet är att bevara och vårda ett välhävdat slätteräuge med rik flora och fauna.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen och 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) som anges nedan.

A *Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten för markägare och andra sakägare att förfoga över fastighet inom reservatet*

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1 gräva, schakta, plöja, markbereda eller på annat sätt skada eller bearbeta mark,
- 2 dika,
- 3 uppföra byggnad eller anläggning,
- 4 dra fram mark- eller luftledning,
- 5 anlägga väg eller stig,
- 6 plantera träd- eller buskar,
- 7 avverka eller röja träd eller buskar,
- 8 tillföra växtnäringsämne eller använda kemiskt bekämpningsmedel,
- 9 anordna upplag.

Utan hinder av ovanstående förbud får naturvårdsförvaltaren vidta de skötselåtgärder som anges i skötselplanen.

B *Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång*

Markägare liksom innehavare av särskild rätt till mark förpliktigas att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet:

- 1 Anordningar för utmärkning av och information om reservatet.
- 2 Årlig skötsel av den slätterhävda delen av reservatet innefattande fagning, slätter, efterbete och underhåll av befintligt stängsel.
- 3 Rójning och klappning i enlighet med skötselplanen för reservatet.

12.8.1996

231-1089-96

C *Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet*

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1 föra motordrivet fordon,
- 2 bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar,
- 3 plocka eller gräva upp växter,
- 4 göra upp eld,
- 5 tälta.

D *Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet m m*

- 1 Länsstyrelsen fastställer de anvisningar om naturvårdsförvaltningen m m som framgår av skötselplanen för reservatet.
- 2 Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (SNV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).
- 3 Naturvårdsförvaltare skall vara Länsstyrelsen i Gotlands län.

Grund för beslutet

Områdets betydelse

Fram till slutet av 1800-talet dominerades det gotländska odlingslandskapet av ängsmarker - år 1900 fanns det ca 32 000 hektar äng på Gotland. Sedan dess har arealen naturlig ängsmark minskat drastiskt. 1910 fanns det ca 17 000 hektar, 1932 knappt 4 000 hektar och 1953 drygt 700 hektar. I dag återstår bara ca 300 hektar fördelade på 140 ängar. De kvarvarande ängarna är nästan samtliga av typen träd- och buskbärande ängar. Käldänge utgör ett mycket gott exempel på denna ängstyp och har en mycket rik flora med flera rödlistade arter.

Ängeten har i Länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering bedömts ha mycket högt naturvärde (klass 1).

Redogörelse för ärendet

Fastigheten Etelhems Annex 1:21 inköptes 1985 av Naturvårdsverket. Området ägdes tidigare av kyrkan.

1990 lät Länsstyrelsen utföra en botanisk inventering av området.

12.8.1996

231-1089-96

Ett förslag till beslut om avsättande av området som naturreservat har utarbetats av Länsstyrelsen under februari-mars 1996 och sänts ut på remiss den 26 mars 1996.

Beskrivning av området

Landarealens fördelning på naturtyper

Äng: 3,5 hektar.

Lövskog (igenvuxen f d äng): 2 hektar.

Naturförhållanden

Änget

Den västra delen av fastigheten Etelhems Annex 1:21 upptas av ett 3,5 hektar stort välhävdat änge (se karta, bilaga 3). I början av 1700-talet ingick detta änge i ett stort komplex av ängsmarker, men av dessa ängsmarker återstår i dag i stort sett bara Käldänge. Resten har omvandlats till åkermark eller betesmark.

Liksom de flesta andra gotländska ängen består Käldänge av en mosaik av öppna och trädbevuxna partier, där de öppna partierna tillsammans svarar för knappt 50% av ängens yta. De största öppna områdena finner man i ängens östra del. Trädskiktet domineras av ask, ek, björk och tall, medan buskskiktet domineras av hassel. Ett fåtal av träden förefaller att vara klappade (hamlade).

Som man kan ana av namnet är Käldänge ett ovanligt blött änge, och speciellt gäller det den västligaste delen som på våren delvis står under vatten och då närmast har karaktären av lövkärr.

Ängat är mycket artrikt vad gäller kärlväxter, och vid en inventering som utfördes 1990 påträffades ca 140 arter varav 3 arter kärlkryptogamer, 18 arter träd och buskar, 81 arter örter och 39 arter gräs och halvgräs.

Till de dominerande arterna i de skuggigare och fuktigare delarna av ängset hör bl a älgört, skogsnäva, humleblomster, smörblomma, ängssyra, åkermyntha, ängsruta, blodrot, tvåblad, agnsäv, blåtåtel, samt skogs-, hirs-, ängs- och hundstarr. I de allra blötaste partierna växer svärdslilja, videört och bunkestarr. Här och var är vegetationen mer lundartad med arter som blå- och vitsippa, ormbär och ekorrbär.

På de mer öppna delarna av ängten finner man mer ljuskrävande växter som svinrot, svartkämpar, höskallra, mandelblom, ängsvädd, vänderot, brudbröd, krissla, nattviol, brudsporre, vårbrodd och darrgräs. En karaktärsväxt är också blodtoppen, en art som i Sverige bara förekommer på Gotland.

12.8.1996

231-1089-96

I Käldänge förekommer även en del växter som är mindre vanliga eller sällsynta på Gotland: späd ögontröst, hartmanstarr, korskovall, desmeknopp, myskmadra och gökblomster.

Ängat är även förhållandevis fågelrikt, och till de häckande arterna hör bl a halsbandsflugsnappare, stare, skogsduva och nötväcka. Mindre hackspett förekommer regelbundet i området.

Lövskogen

Även den östra delen av fastigheten Etelherns Annex 1:21 har tidigare hävdats som ängsmark men har sedan dess växt igen och upptas nu av en tät och bitvis svårgenomtränglig lövskog som liksom ängat domineras av hassel, ask, ek, björk och tall.

Fornlämningar

I den södra delen av Käldänge och på den angränsande fastigheten Nygårds 1:41 ligger tre husgrunder. Dessa utgör lämningar av en gård från äldre järnålder (0-600 e Kr), och det stensträngssystem som kan ses i anslutning till husgrunderna utgör rester av de hägnader som bildade gräns mellan gårdens in- och utägor. Även stensträngen i den nordvästra delen av ängat har förmodligen hört till denna gård. Likaså kan den brya som finns i nordväst vara från denna tid.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet (se bilaga 4).

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Thorsten Andersson, ordförande, samt ledamöterna Torsten Andersson, Solveig Artsman, Eric Carlsson, Hans Klintbom, Sonia Landin, Björn Larsson, Harriet Lihnell, Jan Lundgren, Ove Nyman, Hans af Petersens, Lennart Petersson, Ingibjörg Sigurdssdottir och Lilian Virgin samt tjänstgörande suppleanten Björn Jansson.

I handläggningen av ärendet har även förste länsassessorn Nils Strehlenert, byrådirektören Stellan Hedgren och naturvårdsdirektören Per Hansson deltagit. Per Hansson föredrog ärendet.

Thorsten Andersson

Per Hansson

12.8.1996

231-1089-96

Bilagor

- 1 Översiktskarta
- 2 Karta visande reservatets avgränsning
- 3 Krontäckning av träd och buskar inom reservatet
- 4 Hur man överklagar

12.8.1996

231-1089-96

Skötselplan för naturreservatet Käldänge

Planen har fastställts av Länsstyrelsen den 12 augusti 1996. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.

Förord

Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen i Gotlands län. Samråd har skett med bl a Naturvårdsverket och Gotlands kommun.

Innehåll

- I Beskrivning av nuvarande förhållanden***
 - 1 Naturförhållanden
 - 2 Markanvändning
 - 3 Tillgänglighet
 - 4 Anordningar för friluftslivet och information

- II Riktlinjer för den framtida naturvårdsförvaltningen av reservatet***
 - 1 Disposition och skötsel av mark och vatten
 - 2 Anordningar för besökare
 - 3 Tillsyn
 - 4 Dokumentation
 - 5 Ekonomisk utredning

- III Källor***

12.8.1996

231-1089-96

I Beskrivning av nuvarande förhållanden

1 Naturförhållanden

Se sid 4-5.

2 Markanvändning

2.1 Ängesskötsel

Sedan 1988 svarar idrottsföreningen Fårdhem-Garda-86 (FG-86) för fagning och slåtter i ängst, och sedan 1992 har ängst efterbetats med nöt genom avtal med en närboende lantbrukare.

Som en följd av att delar av ängst vissa vårar är alltför blött, har det en del år inte varit möjligt att genomföra fagning över hela ängst.

En röjning av ängst genomfördes vintern 1990/91.

2.2 Befintliga byggnader och anläggningar

I reservatet finns inga byggnader.

En kraftledning korsar området i nordvästlig-sydöstlig riktning.

Ängsdelen av reservatet är inhägnad med ett taggtrådsstängsel (byggt vintern 1991/92) för att möjliggöra efterbete med nöt.

3 Tillgänglighet

Man når Käldänge genom att ca 1 km öster om Garde kyrka vika av från vägen mot Ljugarn (länsväg 144) och i stället ta den grusväg som går mot Bolarve (skylt: "Bolarve 2"). Efter 600 m på denna väg ser man Käldänge liggande i en sänka till höger om vägen.

4 Anordningar för friluftslivet och information

Vid ingången till ängst står ett skyltställ med en informationsskylt ("Ängst hävd") samt en stätta. I övrigt finns inga anordningar för friluftslivet.

12.8.1996

231-1089-96

II Riktlinjer för den framtida naturvårdsförvaltningen av reservatet

1 Disposition och skötsel av mark och vatten

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med reservatets skötsel är att bevara områdets rika hävdgynnade flora och fauna genom fortsatt traditionell ängshävd.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Ängsmarken

Ängsdelen av reservatet skall även fortsättningvis hävdas på traditionellt sätt med fagning, slåtter och efterbete.

Vid *fagningen* skall löv, kvistar och nedfallna grenar samlas ihop och därefter köras bort. Fagning skall om möjligt ske över hela ängset.

Slåttern skall utföras med skärande eller klippande redskap, d.v.s. med lie eller knivslätterbalk. Slående eller avslitande redskap som gräsklippare med knivrotor, röjsåg med gräsröjartillsats eller slaghack får ej användas. Slåttern skall ske tidigast den 15 juli och senast i mitten av augusti. Det avslagna höet skall ligga kvar på marken och torka minst en vecka innan det samlas ihop och transporteras bort, detta för att ettåriga växter skall hinna fröa av sig. Höet får dock inte ligga kvar mer än några dagar utan att vändas.

Ängset bör årligen *efterbetas* med nötkreatur. Efterbetet bör påbörjas ett par veckor efter det att höet har bärgats och bör omfatta minst 300 nötbetesdagar per säsong. Vid betessäsongens slut skall ängsets grässvål vara väl avbetad, vilket innebär att den genomsnittliga vegetationshöjden ej skall överstiga 3 cm inom de torrare delarna av ängset.

Trädskiktet i den västra delen av ängset är fortfarande, trots den röjning som utfördes vintern 1990/91, alltför tätt och bör snarast glesas ut. Framför allt bör ett större antal yngre ekar och askar gallras bort. I samband med denna gallring bör de yngre askar som lämnas kvar i denna del av ängset klappas. Även i övriga delar av ängset bör yngre askar och björkar klappas. Vissa ekar i ängset bör stamkvistas.

1.2.2 Lövskogen

Lämnas för fri utveckling.

12.8.1996

231-1089-96

2 Anordningar för besökare

2.1 Övergripande mål

Det övergripande målet skall vara att reservatet skall nyttjas i sitt naturliga tillstånd utan några anordningar för besökarna förutom informationsskyltar.

För att undvika tramp i ängset före slåttern, bör reservatet ej marknadsföras som ett lämpligt besöksmål.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Inga förändringar aktuella.

2.2.2 Vägar och parkeringsplatser

Om det på sikt skulle uppstå behov av att anordna en parkeringsplats, bör denna inte placeras i direkt anslutning till ängset utan hellre anläggas intill vägen mot Bolarve.

2.2.3 Information

Befintlig informationsskylt, "Ängsets hävd", ersätts med armerad plastskylt i storlek A1 med information om reservatet. Skylten framställs av Länsstyrelsen och sätts upp vid ingången till ängset.

2.2.4 Utmärkning av naturreservatets gräns

Reservatsgränsen skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (SNV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).

3 Tillsyn

Länsstyrelsens ambulerande tillsynsman svarar för tillsynen av reservatet.

4 Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder, kostnaderna för dessa och hur de har finansierats samt förhållanden som hotar naturvårdens intressen.

Den/de som har Länsstyrelsens uppdrag att sköta ängset skall dokumentera tidpunkt för den åliga fagningen, slåttern och efterbetet.

12.8.1996

231-1089-96

I samband med den botaniska inventeringen 1990 lades 8 fasta provrutor ut inom området, vilket ger möjlighet att följa upp eventuella vegetationsförändringar. En återinventering av dessa provrutor bör utföras 10 år efter den ursprungliga inventeringen, d v s år 2000.

5 Ekonomisk utredning

Länsstyrelsen har nedan gjort en beräkning av kostnaderna (i 1996 års penningvärde) för skötseln av reservatet.

Skötselåtgärd	Engångskostnad (kr)	Årlig kostnad (kr)
Utmärkning av reservatsgränsen	4 000	
Framställning och uppsättande av informationsskyltar	8 000	
Fagning och slåtter		20 000
Efterbete		5 000
Röjning	30 000	
Naturvårdstillsyn		5 000
Summa	42 000	30 000

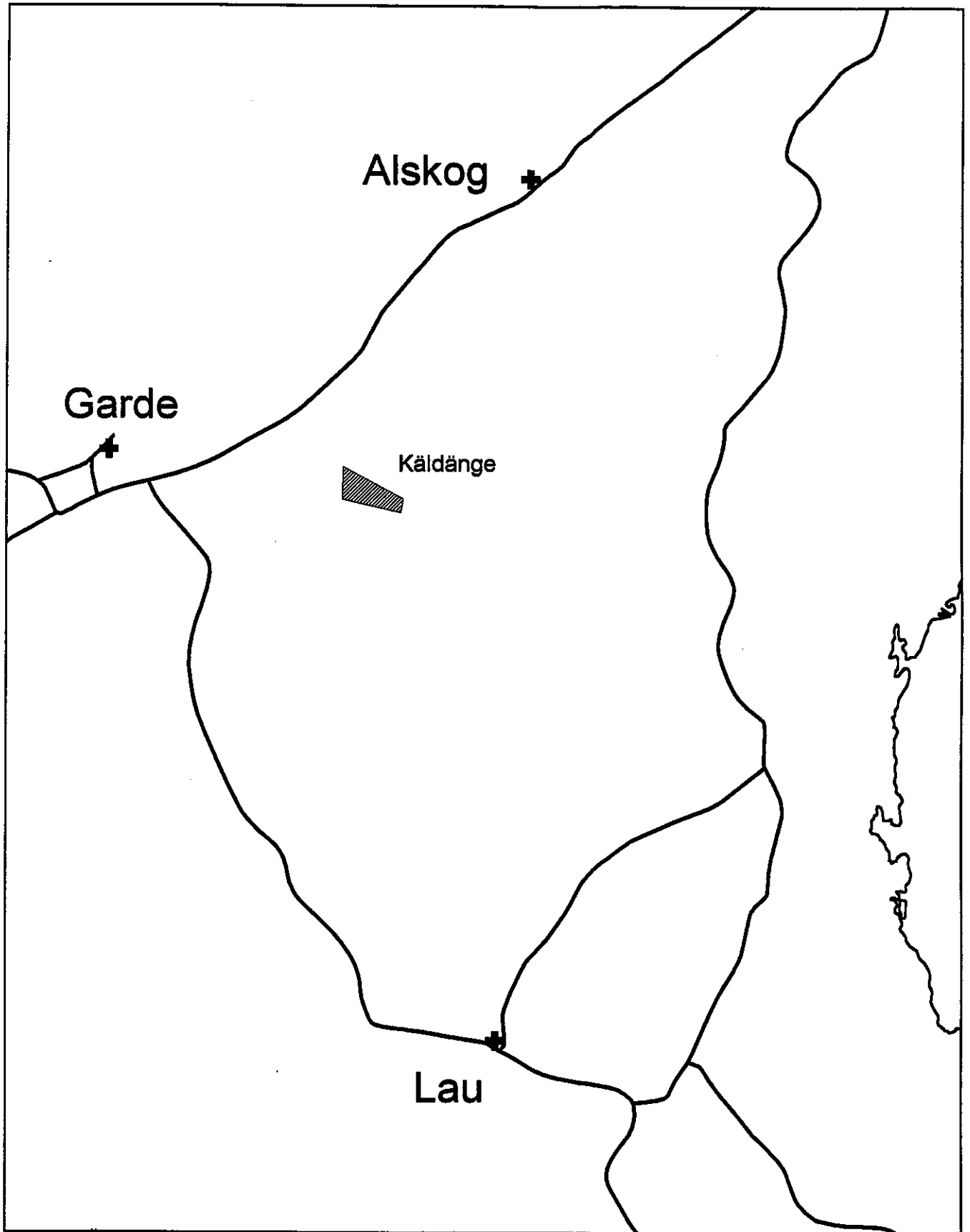
Samtliga angivna åtgärder skall bekostas av staten genom anslaget för vård och förvaltning av naturreservat m m.

12.8.1996

231-1089-96

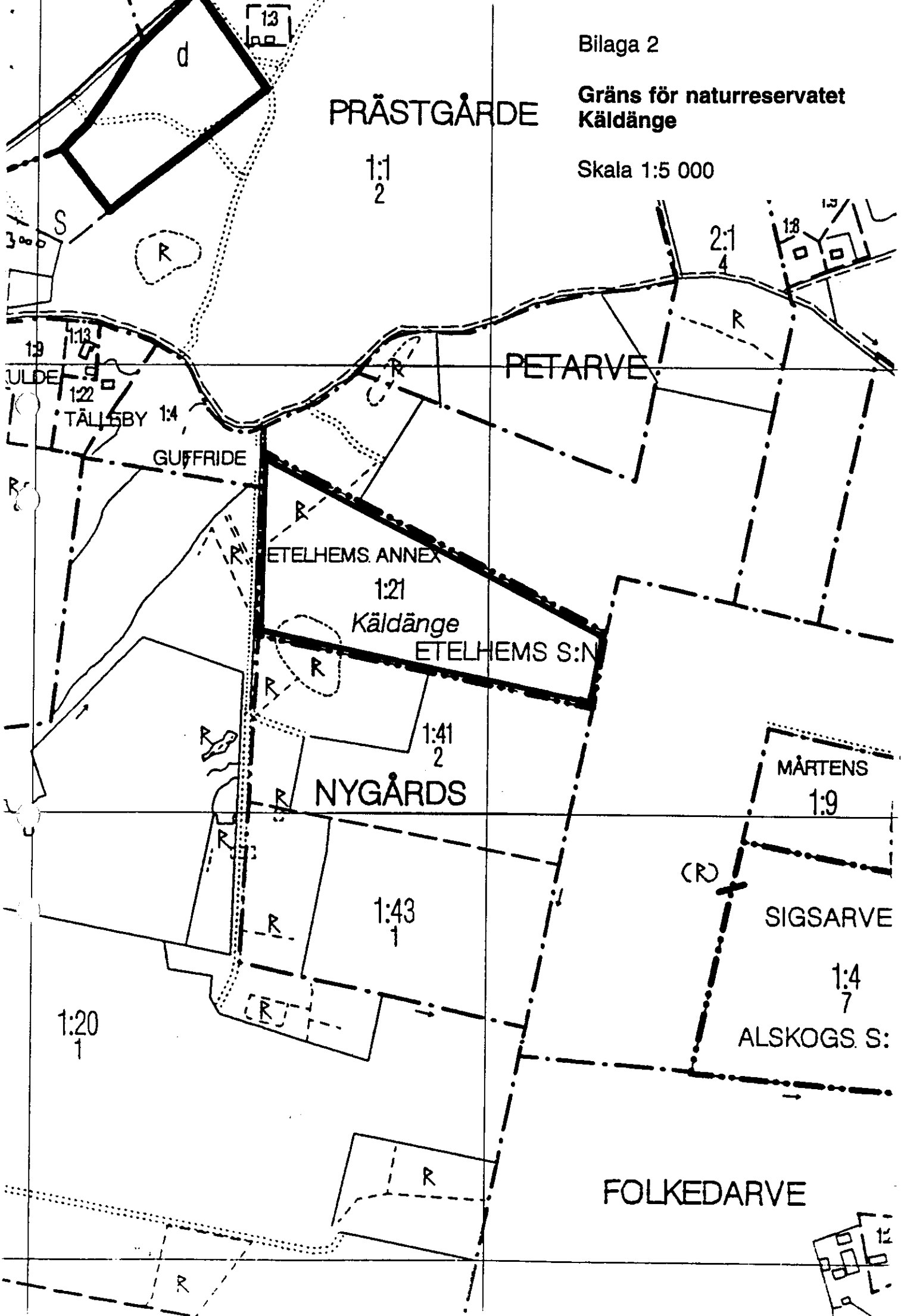
III Källor

- Andersson, A. & Jacobson, R. 1984. Översiktlig naturinventering. Botanik. - Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Aronsson, M., Hallingbäck, T. & Mattsson, J.-E. 1995. Röddlistade växter i Sverige. - Artdatabanken.
- Ekstam, U., Aronsson, M. & Forshed, N. 1988. Ängar. Om naturliga slåttermarker i odlingslandskapet. - LT:s förlag.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1992. Om hävden upphör. Kärleväxter som indikatorarter i ängs- och hagmarker. - Naturvårdsverket.
- Gadd, D. 1954. Boken om Garde. - Visby.
- Grundeus, L. 1993. Käldänge. Botanisk inventering av ett gotländskt änge. - Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Ingelög, T. m fl. 1993. Floravård i odlingslandskapet. Skyddsvärda växter. - Databanken för hotade arter.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1976. Inventering av ängs- och lövmarker.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1988. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1992. Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.

PRÄSTGÅRDE

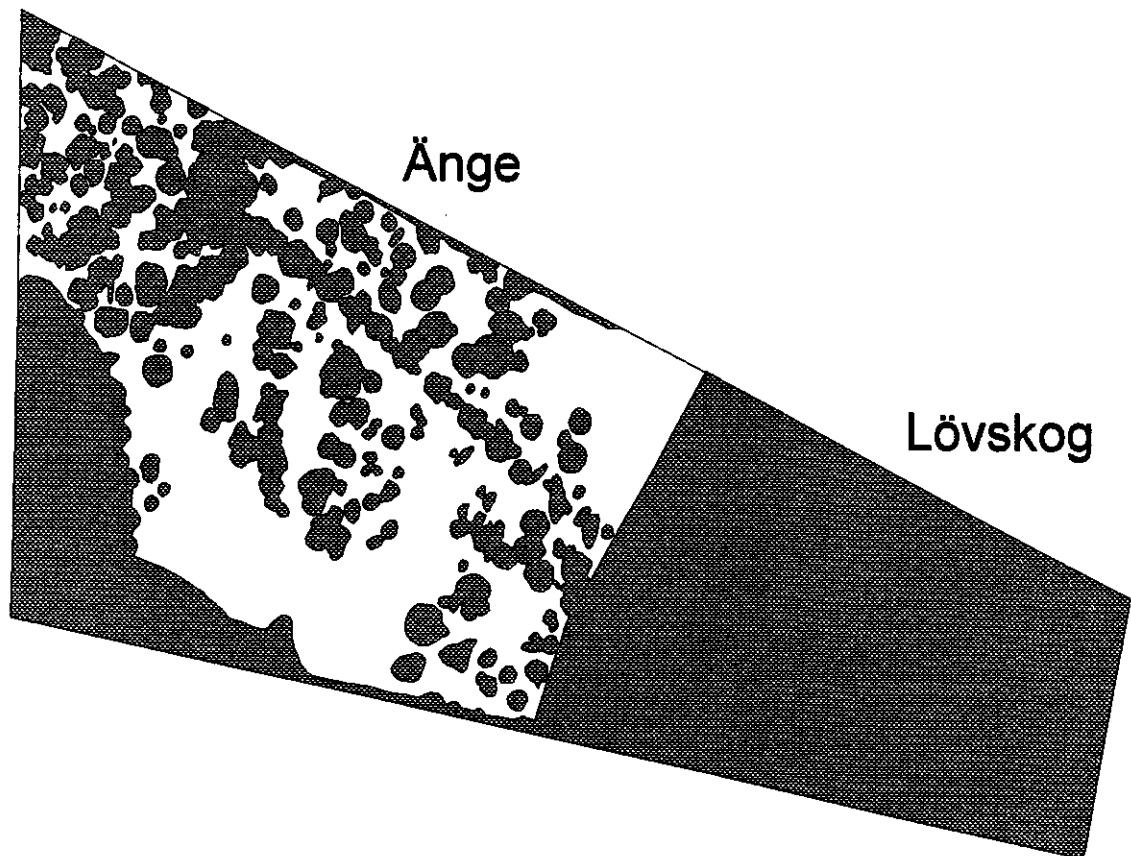
1:1
2

Bilaga 3

**Träd- och buskskiktets
krontäckning**

Skala 1:2 600

Hur man överklagar hos regeringen

Om Ni är missnöjd med Länsstyrelsens beslut, kan Ni överklaga detta hos regeringen, Miljödepartementet.

Det gör Ni genom att i brev till regeringen

- tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) och
- redogöra för dels varför Ni menar att Länsstyrelsens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet skall ändras.

Ni undertecknar brevet, förtydligar namnteckningen och uppger postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Brevet skall lämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer är:

Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby
tel 0498-29 21 00

Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev inom tre veckor från den dag Ni fick beslutet, annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Om något är oklart, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.